

6. Euroopa Liidu kodanikeühiskonna parameetrid

Euroopa Liidu kodanikeühiskonna arengut soodustavad nii valitsemistraditsioon, milles on oluline lähimus, partnerlus ja kaasamine kui ka demokraatiavajaku ületamise soov ning institutsioonide ja poliitikate legitimeerimise vajadus. On keerukas rääkida Euroopa Liidu institutsioonide legitimeeritusest ilma toimiva Euroopa avalikkussfääri ja kodakondsusidentiteedita (Balibar 2002).

Seega on kodanikeühiskonna arendamine ilmselt vajalik Euroopa Liidu kui demokraatliku poliitilise kogukonna arendamiseks. Euroopa Liidu liikmesriikides arenenud kodanikeühiskond võimaldab kõigil liikmesriikidel toimida ligikaudu sarnasel demokraatia sügavustasemel ja tagab nii liidu kui demokraatliku poliitilise kogukonna sujuvat toimimist. Tegu on mõjusa viisiga kodanike reaalse poliitika osalemise raamistiku kujundamiseks, mis riikide demokraatlikkuse kaudu aitab kaasa poliitilise võõrandumise vähendamisele laiemalt ning Euroopa Liidu toimimisele demokraatliku poliitilise kogukonnana.

Meyers (1995) on välja toonud, et üldise avalikkussfääri mõttes aitavad allsüsteemid teha võimalikuks valgustatumad, realistlikumad ja põhjanevamad poliitilised otsused. Poliitotsustajate ülesanne on sel juhul motiveerida ja suunata allsüsteemide sees vastutuse kandjaid rakendama raamotsuseid pühendunumal ja vastutustundlikumal viisil. Need kaks nõuet sõltuvad kolmandast, mis on ühtlasi mõlema vahendiks: allsüsteemide ja poliitotsustajate vaheliste suhete institutsionaliseerimine või poolinstitutsionaliseerimine.

Føllesdahl (2001) on Euroopa kodanikeühiskonna parameetreid veidi täpsemalt markeerinud. Euroopa kodanikeühiskond peab muuhulgas pakkuma uute, konkurentsivormuvate Euroopa kogemuste ühise sõnavara, raamistikud ja teoreetilise mõtestamise –*condominio*, mitmetasandiline valitsemine, võrgustikuvalitsemine, uusvabariiklus, kodakondsuspraktikad jne (Schmitter 1992, 1997, 2000; Jachtenfuchs, Kohler-Koch 1996; Heritier 1999, Scharpf 1996; Bellamy, Castiglione 1998; Wiener 1997; Olsen 2000, 2001). Akadeemikutel ja teistel intellektuaalidel kodanikeühiskonnas on selle ülesande osas erilised võimalused ja vastutus.

Peavad olema kohased kanalid kodanikeühiskonna ja otsustajate vahel, nagu poliitilised erakonnad või nende Euroopa tasandi funktsionaalne vaste. Oluline väljakutse on kindlustada ausat ligipääsu otsustajatele ja veenda selles üldsust. Esinduse, osaluse ja kaasamise uued segud peavad kindlustama, et puudutatud toimijate seisukohad mõjutavad tulemusi, ka nende

tägelike võimaluste valguses kodanikeühiskonnas. Katsetada tuleb kodanike paneele, hoolikalt piiritletud võrgustike kasutamist ja teisi uuenduslikke teabejagamise ja läbirääkimiste mudeleid. Huvi võrgustikuvalitsemise suhtes, mida on väljendanud komisjon ja president, väärivad ettevaatlikku tähelepanu, arvestades esindatuse ja läbipaistvuse riskide maandamist (Kohler-Koch 1999, Schmitter 2000).

Veel üks oluline tegur on kriitiline meedia, mis levitab tähelepanekuid ja vaidlusi ning filtreerib teavet keeles, mida inimesed saavad mõista. Ka siin paistavad läbipaistvuse ja väitluse nõuded institutsionaalsest taustast süsteemselt sõltuma. Näiteks nõuavad valitsemisvõrgustike kasvav kasutamine ja jagatud suveräänsus erilisi pingutusi läbipaistvuse ning osaliste vastutuse tagamiseks. Senikaua kui poliitikutelt oodatakse arvamuste muutumist arutus kaaslastega EL-i institutsioonides, usaldusisiku, mitte valijate esindajana, võib läbipaistvus traditsioonilises mõttes kahaneda. (Føllesdahl 2001)

Samas seotakse Euroopa kodanikeühiskonnaga seotakse erineva ambitsioonikusega rolle ja tegevusi:

- teabevahendus,
- osaluse ja demokraatiaseme parandamine,
- euroopalike väärtuste kujundamine,
- Euroopa ühiskonna kujundamine,
- Euroopa rahva kujundamine.

Seega nägemused kodanikeühiskonnast Euroopas erinevad. Lihtsustatult võime eristada järgmisi põhimõttelisi võimalusi.

- Liikmesriikide kodanikeühiskonnad toimivad eraldi.
- Liikmesriikide kodanikeühiskonnad toimivad ja suhtlevad nii oma riigi kui EL-i institutsioonidega (kahekihilise kodanikeühiskonna käsitlus).
- Kahetasandiline kodanikeühiskond:
  - liikmesriikide ühendused tegutsevad katuste kaudu,
  - kaks erinevat sfääri erinevate huvidega, kusjuures Euroopa huviga omab kandepinda üle EL-i.
- Liikmesriikide omad muutuvad üheks Euroopa kodanikeühiskonnaks (riigiülese kodanikeühiskonna käsitlus).

Vaatleme täpsemalt riigiülese ja kahekihilise Euroopa kodanikeühiskonna käsitlust.